

T.B.M.M. KUTUPHANESİ

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BAŞKANI**

Doç. Dr. MUSTAFA KALEMLİ'NİN

20 NCİ DÖNEM 2 YASAMA YILINDA

YASAMA - DENETİM

YÖNETİM VE DÜZENLEME

ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN

BASIN TOPLANTISI

30 Eylül 1997 Salı

Saat: 10.30

06-3813

1997

TBMM Basımevi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BAŞKANI

Doç. Dr. MUSTAFA KALEMLİ'NİN

20 NCİ DÖNEM 2 YASAMA YILINDA

YASAMA - DENETİM

YÖNETİM VE DÜZENLEME

ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN

BASIN TOPLANTISI

Sayın basın mensupları,

24 Aralık Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda oluşan 20. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi, iki yasama yılını geride bırakmıştır. Üçüncü yasama yılı çalışmalarına İttüzüğümüzün "Dönem, yasama yılı, birleşim ve oturum" konularını düzenleyen 1. maddesi uyarınca 1 Ekim 1997 Çarşamba gününden itibaren başlanacaktır.

Üçüncü yasama yılı arefesinde düzenlediğim bu sohbet toplantısında; 25 Ocak 1996 tarihinde üstlendiğim Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı gibi ağır ancak o derecede onurlu görev sürecinde Başkanlığımızca gerçekleştirilen çalışmalar üzerinde duracağım.

Öncelikli olarak Başkanlık Divanımızın görev süresi ile ilgili tartışmalara değinmek isterim. Bilindiği gibi; şimdiye kadarki uygulamalar doğrultusunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 20. Döneminin 3. Yasama Yılı başında Başkan ve Başkanlık Divanı üyelikleri için seçim yapılacaktır.

Burada bir hususu belirtmek ve açıklık getirmek istiyorum. Anayasa'nın Başkanlık Divanı seçimini düzenleyen 94. maddesinde, Başkanın ve üyelerin görev süreleri iki ve üç yıl şeklinde hükme bağlandığı halde, İttüzük'te Anayasa'nın bu açık hükmüne aykırı olarak YIL yerine YASAMA YILI ibaresi yer almaktadır.

Konu hakkında görüşlerini aldığımız bazı anayasa hukukçuları da Anayasa hükmünden takvim yılının anlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Başkanlık Divanı toplantısında da gündeme getirilen konunun aynı şekilde anlaşılmasına rağmen, bu aşamada yapılacak bir şey olmadığından, sözlerimin başında belirttiğim gibi şimdiye kadarki uygulamalar doğrultusunda işlem yürütülmektedir.

Bu açıklamanın amacı; Anayasa ve İktüzük hükümleri arasındaki çelişkinin giderilmesine dikkat çekmekten ibarettir.

Bu değerlendirmeden sonra belirtmeliyim ki; geride kalan iki yasama yılında Türkiye Büyük Millet Meclisimiz, "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" düsturu ve bilinci içinde yasama ve denetim görevlerini yerine getirmiştir.

Tüm bu çalışmalar; başta TBMM Başkanlık Divanı olmak üzere, Grup Başkanvekillerimizin, komisyonlarımızın ve saygıdeğer üyelerimizin kendi görev alanları içinde esirgemedikleri değerli katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Son iki yasama yılında TBMM'nin hukukî ve fiziki altyapısında mevcut eksikliklerin giderilmesine çalışılmış, TBMM'ni 21. Yüzyıla hazırlayabilmek amacıyla TBMM Başkanlık Divanı'nın kararları doğrultusunda çağdaş programlar yapılmış, bunların bir bölümü tamamlanarak hizmete sunulmuş, diğer bir bölümüne ilişkin çalışmalar ise halen sürdürülmektedir.

Bu cümleden olarak:

Başkanlığımızca ele alınan ilk konulardan biri parlamentonun daha verimli çalışabilmesine olumlu katkıları olacağı düşüncesiyle "Partilerarası Özel Komisyon" çalışmalarına işlerlik kazandırılması olmuştur.

Parlamentoda grubu bulunan ya da temsil edilen siyasi parti temsilcilerinden oluşan bu komisyonun yapıcı çabaları sonucu, karşılıklı diyalog ve işbirliği imkanları artmış, böylece sürüncemede kalmış sorunlar aşılmıştır.

Geçen dönemlerde de gündeme getirilmiş olmasına rağmen 1973 yılından beri değiştirilemeyen İktüzük değiştirilmiş, 23 yıldır gerçekleştirilemeyen içtüzük değişikliklerine imza onuru 20. Dönem üyelerince paylaşılmıştır.

Gene aynı çerçevede son Anayasa değişikliğine paralel olarak sürdürülen çalışmalar sonucu kamuoyunda "Uyum Yasaları" olarak adlandırılan yasalar çıkarılmış ve böylece çağdaş bazı yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Bütçe görüşmelerinde ilk kez yeni bir usul uygulanmış ve bu sayede 1996 Mali Yılı Bütçesinin görüşmeleri sadece altı günde, 1997 Mali Yılı Bütçe görüşmeleri ise on günde tamamlanmıştır.

UYUM YASALARI

- Kooperatifler Kanununun 92. Maddesi ile Ek 2. Maddesinin Birinci Fıkrasının 4 Nolu Bendi Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun Teklifi 12.6.97 tarihinde kanunlaşmıştır. Kanunla :

“Anayasada yapılan değişikliğe paralel olarak, Siyasi faaliyet yasağı başlıklı 92. madde ile bu maddeye aykırı eylemlerin cezalandırılmasını öngören ek 2. maddenin birinci fıkrasının 4 nolu bendi yürürlükten kaldırılmaktadır.”

- Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi 12.6.1997 tarihinde kanunlaşmıştır. Kanunla :

“Devlet Memurlarının Anayasada ve özel kanunda belirtilen hükümler uyarınca Sendikalar ve üst kuruluşlar kurabilecekleri ve bunlara üye olabilecekleri hükme bağlanmaktadır.”

- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi 18.6.1997 tarihinde kanunlaşmıştır. (11 kanunda değişiklik yapılmıştır.) Kanunla :

“Meslek Kuruluşlarının siyasetle uğraşamayacakları, siyasi partiler; sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyecekleri, siyasi partiler; sendikalar ve sendika üst kuruluşların ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremeyecekler ve belirli adayların leh veya aleyhlerinde faaliyette bulunamayacaklar ve propaganda yapamayacakları yönündeki yasaklar Anayasa değişikliği doğrultusunda kaldırılmakta ve sorumlu organların görevine son verilmesiyle Meslek Kuruluşlarının faaliyetten men edilmesi yeniden düzenlenmektedir.”

- Yükseköğretim Kanununun 59. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi 9.7.1997 tarihinde kanunlaşmıştır. Kanunla :

“Yükseköğretim elemanları ile öğrencilerinin siyasi partilere üye olabilmelerine yönelik düzenlemeler getiren Anayasa değişikliğinin Yükseköğretim Kanununun ilgili hükümlerine yansıtılması amaçlanmaktadır.”

– Sendikalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi 26.6.1997 tarihinde kanunlaşmıştır. Kanunla :

“Sendikaların siyasi faaliyette bulunmalarını siyasi partilerden destek almalarını veya onlara destek vermelerini bu amaçla dernekler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla ortak hareket etmelerini yasaklayan, sendikaları, devletin idari ve mali denetimine tabi tutan, sendikaların tüm gelirlerini Devlet bankalarında muhafaza etmelerini öngören Anayasanın 52. maddesinin 4121 sayılı kanunla değiştirilmesi nedeniyle bu değişikliklerin sendikalar kanununun ilgili hükümlerine yansıtılması amaçlanmaktadır.”

– Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 3.7.1997 tarihinde kanunlaşmıştır. Kanunla :

“Dernek kurma hürriyetinin sınırları genişletilmekle derneklerin tüzüklerinde belirtilen amaçları, çalışma konuları ve ya çalışma biçimleri arasında siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardım kabul edebilecekleri ve adı geçen kurumlara yardımda bulunabilecekleri yönünde düzenlemeler getirilmektedir.”

– Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi 3.7.1997 tarihinde kanunlaşmıştır. Kanunla :

“Siyasi Partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun Anayasa Mahkemesince Sayıştay’dan da yardım sağlamak suretiyle denetleneceği, siyasi partilerin kapatılmalarıyla ilgili davalarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından sonra kapatılması istenen siyasi parti genel başkanlığının veya bir vekilinin savunmasının dinleneceği öngörülmekte ayrıca Anayasanın Milletvekilliğinin düşmesini düzenleyen 84.

**maddesinde yapılan değişikliğin 2949 sayılı kanunun ilgili hü-
kümlerine yansıtılması amaçlanmaktadır.”**

– Mahallî İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ile Belediye Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi 20.3.1997 tarihinde kanunlaşmıştır. Kanunla :

“4121 sayılı kanunla değiştirilen Anayasanın 127. maddesindeki Milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken Mahallî İdareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimlerin birlikte yapılması esas, 2972 sayılı kanunun ilgili hükümlerine yansıtılmıştır. Ayrıca kanunla, belediye başkanlığı ara seçimi kaldırılmıştır.”

YASAMA ÇALIŞMALARI

Sayın basın mensupları,

Konuşmamın bu bölümünde geride bıraktığımız süreç içerisinde gerçekleştirdiğimiz yasama çalışmaları hakkında özet bilgi vermek istiyorum.

Geride bıraktığımız iki yasama yılı içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda 228 birleşim, 414 oturum gerçekleştirilmiştir. Toplam 1.104 saat 1 dakika süren bu çalışmalara ilişkin olarak 39.979 sayfa tutanak tutulmuştur.

Dönem başından günümüze kadar Başkanlığımıza, Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen ve hükümsüz sayılmayan 21 adet kanun da dahil olmak üzere 379 adet kanun tasarısı ile 19. Dönemden intikal eden ve hükümsüz sayılmayan 266 ve bu dönemde gelen 6 adet olmak üzere toplam 272 adet Kanun Hükmünde Kararname gelmiş, ayrıca milletvekilleri tarafından 908 adet kanun teklifi verilmiştir.

Tasarılardan 150 adedi 140 kanun olmuş, 7 adedi hükümete geri verilmiştir. Halen 114 adet tasarı gündemde, 108 kanun tasarısı ise ilgili komisyonlarda bulunmaktadır.

Kanun Hükmünde Kararnamelerden 3 adedi kanunlaşmış, Anayasa Mahkemesince tümü iptal edilmiş olan 26 adedi Başkan-

lıkça işlemden kaldırılmıştır. Halen 5 adet Kanun Hükmünde Kararname gündemde, 238 adet Kanun Hükmünde Kararname ise ilgili komisyonlarda bulunmaktadır.

Tekliflerden 77 adedi 26 kanun olmuş, 11 adet içtüzük değişikliği teklifi karar olmuş, 1 adedi genel kurulca reddedilmiş, 15 teklif sahiplerince geri alınmıştır. Halen 70 adet teklif gündemde, 734 adet teklif ise ilgili komisyonlardadır.

Ayrıca; güvenoylaması, olağanüstü halin ve çokuluslu gücün görev sürelerinin uzatılması, komisyonların kurulması, üyelerinin seçilmesi, görev sürelerinin uzatılması gibi konularda 124 adet TBMM kararı alınmıştır.

Yasama dokunulmazlıkları konusunda; 19. dönemden intikal eden 30 adet ve bu dönemde gelen 101 adet olmak üzere Başkanlığımıza 131 Başbakanlık tezkeresi gelmiş, 1 adedi hükümete geri verilmiş, 130 adedi ise Karıma Komisyonunda bulunmaktadır.

Bu süreçte TBMM Başkanı olarak üstlendiğim görevin yanı sıra Kütahya Milletvekili olarak yasama faaliyetlerine katıldığımı da anımsayacaksınız.

Bu çerçevede tarafımdan hazırlanan milletvekili dokunulmazlığı hakkında Anayasa'nın 83. maddesi ile ilgili değişiklik teklifi Genel Kurul gündemine gelmiştir. Siyasi Ahlak Komisyonu Kanun Teklifi ile milletvekillerinin seçim bölgelerinde büro açmalarına ilişkin olarak Anayasa'nın 86. Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkındaki Değişiklik Teklifi Anayasa Komisyonu'na havale edilmiştir.

Bunların yanı sıra yine tarafımdan hazırlanan ve TBMM'de geçici görevli statüsünde çalışanların kadro sorunlarının çözümünü öngören kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu'na, Memurin Muhakematı Hakkında Kanun-u Muvakkat da Adalet Komisyonu'na havale edilmiş, Trafik Kanununa ilişkin teklifim ise kanunlaşarak yürürlüğe girmiştir.

DİĞER ÇALIŞMALAR

- Yeni ve modern basın toplantı salonu hizmete açılmıştır.

- **TBMM Genel Kurul Salonu, dünyada mevcut en son teknolojiler uygulanarak müzakere-diyalog sistemine uygun biçimde yeniden düzenlenmekte olup; çalışmalar en geç içinde bulunduğumuz 1997 yılı sonuna kadar tamamlanmış olacaktır.**

- **Milletvekili sayısındaki artış nedeniyle 26.3.1996 tarihinde başlatılan TBMM Milletvekili çok katlı lojman inşaatı rekor sayılabilecek bir sürede tamamlanıp teslim alınarak kullanıma sunulmuş ve böylece milletvekillerinin konut sorunu çözümlenmiştir.**

- Yeni Milletvekili Halkla İlişkiler Binası ve TBMM Arşiv Binası için ön proje çalışmaları sürdürülmektedir. Yeni Milletvekili Çalışma Binası yapımı nedeniyle doğacak mekân sorununu çözmek amacıyla Başbakanlığa ait olan ve TBMM'nin hemen karşısında bulunan 10 katlı binanın karşılıksız olarak Meclisimize devri sağlanmıştır.

- **Sekiz yıllık eğitime katkı amacıyla, TBMM Vakıf Senedi-ne uygun olarak TBMM Vakfı İlköğretim Okulu yaptırmak üzere Ankara Valiliği ile protokol imzalanmış olup, sözü edilen eğitim yuvasının 1998 yılında hizmete açılması planlanmıştır.**

- TBMM bilgisayar ağı yaygınlaştırılmış, tüm birimlerin bilgisayar programları tamamlanmıştır. Ayrıca, TBMM'nin İnternet bağlantısı gerçekleştirilerek kullanıma sunulmuştur.

- TBMM'nin Sağlık Birimi de ele alınmış ve bu birim yeniden düzenlenerek muayene, teşhis ve tedavi imkanları büyük ölçüde genişletilmiştir.

- Gene aynı çerçevede oluşturulan fatura denetim uygulamasıyla sağlık harcamaları etkin bir biçimde kontrol altına alınmış, bu arada TBMM sağlık giderleriyle ilgili yeni esaslar tespit edilerek yürürlüğe konulmuştur.

- TBMM Kampüsü içinde bulunan binalar yıllardan beri inşaat ve kullanıma ruhsatları alınamadığı için "kaçak yapılaşma" ola-

rak nitelendirilmekteydi. Bu hususta gerekli işlemler tamamlanmış olup, sözü edilen ruhsatlar alınmıştır.

- Geçen iki yasama yılı içinde dış ilişkiler de çok yoğun bir biçimde sürdürülmüş, parlamentomuzun uluslararası platformlarda etkin bir biçimde temsiline, dünya parlamentoları ile karşılıklı dostluk ve güvene dayalı ilişkilerinin pekiştirilip geliştirilmesine yönelik önemli katkılar sağlanmıştır.

- Kültür Sanat ve Yayın Kurulu, Kütüphane Kurulu ve Arşiv Kurulu gibi kurullar da verimli çalışmalarıyla TBMM'ye önemli katkılarda bulunmuşlardır.

- Millî Saraylarımız, Köşk ve Kasırlarımızla ilgili olarak geçen süreç önemli adımlara, atılımlara sahne olmuştur.

Başkanlığımız, Millî Saraylarımızı, atalardan devraldığı "miras" olarak değil gelecek kuşaklardan alınan "Ödünç" değerler olarak görmüş ve Dünya kültür mirasının bu nadide örneklerinin sağlıklı şekilde yarınlara intikaline yönelik yoğun bir çaba içinde olmuştur. Dünya Müzeciliğinde layık olduğumuz yere gelebilmeyi amaçlayan Başkanlığımız, Millî Saraylarda makro düzeyde bir planlamayı gerekli görmüştür.

Sözü edilen bu amaca uygun olarak, 12 Nisan 1996 tarihinde Millî Saraylarda bizzat yaptığım incelemeler ve anında verdiğim talimatlar doğrultusunda yapılan çalışmalar süratle tamamlanmış, hazırlanan " Saray, Köşk ve Kasırlarımızın On Yıl Hedefi Master Planı" TBMM Başkanlık Divanı'nın 20 Haziran 1996 tarih ve 16 sayılı kararıyla kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Gene aynı çerçevede, Saray, Köşk ve Kasırlar ile bunların içinde bulunan taşınır kültür varlıkları, tarihi bahçeleri ve çevrelerinin koruma ve değerlendirme hizmetlerinin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere "Bilim ve Değerlendirme Kurulu " oluşturmuştur.

Başkanlığımızın, Millî Saraylarımıza ilişkin yaklaşımı, özetle "doğru ve kimlikli bilimsel koruma, halka açılma, eğitim ve tanıtım, müze içinde müze, müze içinde yaşatma" şeklindedir.

Yüce Atatürk'ün "Dün devletin yönetildiği, yönetenlerin içinde yaşadığı, Saray, Köşk ve Kasırlar artık ulusun, onun tek temsilcisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin sorumluluğundadır" ilkesine bağlı olarak Milli Sarayların çağdaş gelişmeler ışığında çok yönlü düşünülmesine ve halka açılmasına karar verilmiş, aynı doğrultuda başlangıcından günümüze değin Cumhuriyet Tarihinin yazıldığı Meclis Binalarımızın ayrı ayrı kimliklerinin korunarak gelecek kuşaklara tanıtılması, taşınması amaç edinilmiştir.

Yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda her an patlama tehlikesiyle karşı karşıya olan Dolmabahçe Sarayı bu tehlikeden kurtarılmış, Saray'ın adeta akciğerleri temizlenmiştir. Yıllardan beri denize kayma tehlikesi ile karşı karşıya bulunan Küçüksu Kasrında bilimsel temellere dayalı olarak gereken önlemler alınmış ve kültür mirasımızın bu nadide eseri, Dolmabahçe Sarayı İç Hazine Bölümü ve gene aynı yerde Tablo Konservasyon Laboratuvarı ziyarete ve hizmete açılmıştır.

Başkanlığımızca; TBMM'nin malı olmasına karşın 1937-1980 yılları arasında çeşitli yollardan bazı kamu kurum ve kuruluşlarına intikal eden taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarımızın tekrar Meclis'e iadesi üzerinde hassasiyetle durulmuş ve tespit çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda Beykoz Kasrı yeniden TBMM'ne kazandırılmıştır.

Tüm bu çalışmalar başta TBMM Başkanlık Divanı olmak üzere Danışma Kurulu, Grup Başkanvekilleri, Komisyonlar ve Yüce Meclis'in saygıdeğer üyelerinin kendi görev alanları içinde büyük katkılarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca yazılı ve görsel basınımızın yapıcı eleştirileri de çalışmalarımızda çok yararlı olmuştur. Bu hususları özellikle arzetmeyi görev biliriz.

Ayrıca, bu çalışmalarımızda değerli desteklerini esirgemeyen Sayın Cumhurbaşkanımız başta olmak üzere, Bakanlar Kurulu'nun saygıdeğer üyelerine, siyasi partilerimizin Sayın Genel Başkanları ve değerli yöneticilerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarına teşekkürlerimizi sunmayı kadirşinaslığın bir gereği sayıyoruz.

DENETİM ÇALIŞMALARI

20. Dönem birinci ve ikinci yasama yıllarında Başkanlığımıza;

628 adet sözlü soru önergesi verilmiş, bunlardan 104'ü cevaplandırılmış, 309'u yazılı soruya çevrilmiş, 117'si geri alınmıştır. 82 adet sözlü soru önergesi gündemde olup 16 adedi gündeme girecektir.

3304 adet yazılı soru önergesi verilmiş, bunlardan 2285'i cevaplandırılmış, 88'i (İçtüzük değişikliğinden önce) sözlü soruya çevrilmiş, 790'ı süresi içinde cevaplanmamıştır. Yazılı sorulardan 19'u geri alınmış, 5'i iade edilmiş olup 117 adedi ise halen işlemde-dir.

14 adet genel görüşme önergesi verilmiş, bunlardan 4'ü kabul edilmiş, 2'si reddedilmiş, 1'i önerge sahiplerinin talebi üzerine meclis araştırmasına çevrilmiştir. 7 adedi de halen gündemde bulunmaktadır.

Verilen 14 meclis soruşturması önergesinden 5'i kabul edilerek komisyon kurulmuş, 6'sı reddedilmiş, 3'ü ise yeterli imza kalmadığından işlemden kaldırılmıştır. Ayrıca, 19. dönemden intikal eden 2 adet önerge de görüşülmüş ve muhataplarının Yüce Divan'a sevkine gerek olmadığına karar verilmiştir.

Anılan süreçte 200 adet meclis araştırması önergesi verilmiştir. Bunlardan 6'sı reddedilmiş, 49'u kabul edilmiştir. Kabul edilen önergeler için 24 adet Meclis Araştırması Komisyonu kurulmuştur. Komisyonlardan 17'si raporlarını Başkanlığa sunmuş ve 14'ü genel kurulda görüşülmüştür. Önergelerden 1'i yeterli imza kalmadığı için işlemden kaldırılmış, 143 adedi ise halen gündemde olup, 1'i de işlemde-dir.

Verilen 11 gensoru önergesinden 8'i reddedilmiş, 1'i Bakanlar Kurulu, 1'i ilgili bakan istifa ettiğinden, 1'i de yeterli imza kalmadığından işlemden kaldırılmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

- Demokrasi yalnız iktidarın kaynağını halkta bulduğu bir rejim değil, aynı zamanda insan hakları ile de sınırlanmış bir sistemdir. Devletin ve siyasal iktidarın demokratik nitelenmesine hak kazanabilmesi için, hukukun üstünlüğünü kabul etmesidir. Demokratikleşme siyasal boyutları olan, insan hakları ve hukuk devleti gibi unsurları zorunlu olarak içeren çok kapsamlı bir süreçtir.

- Türkiye Cumhuriyetinin demokratik olma niteliği, Anayasanın 2 nci maddesinde laik insan haklarına saygılı, sosyal ve hukuk devleti olma gibi, diğer niteliklerinin yanında yer almıştır. Anayasamızın bu maddesi değiştirilemeyen hatta değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen maddeler arasında yer almaktadır.

- 1960 ve 1980 ihtilalleri ile demokrasimiz kesintiye uğramış gibi gözüktü de en kısa sürede TBMM oluşturulmuş ve parlamenter sistem tüm unsurları ile işlemeye başlamıştır. Bu sistemden ülkeye, hiç bir zaman ödün veremeyiz.

- Türkiye Cumhuriyeti demokrasinin; ekonomik ve siyasal istikrarın ve gelişmenin en güvenilir dayanağı olduğunun bilincindedir.

- Demokratikleşmemizin, siyasî, hukukî, ekonomik, toplumsal, kültürel gibi çeşitli yönleriyle incelenmesi zorunludur.

- Siyasî boyutta; Anayasa, siyasî partiler, seçim sistemiyle ilgili konuları ele almak gereklidir. Bu bağlamda 1995 Temmuz ayında TBMM Anayasada bazı önemli değişiklikler gerçekleştirmiştir. Bu değişikliklerle özellikle siyasî katılımın, çoğulculuğun önündeki bazı engeller kaldırılmış ve 1997 yılında bu değişikliklerin hayata geçirilmelerini sağlayacak uyum yasaları olarak ifade ettiğimiz bazı yasalar süratle çıkarılmıştır. Uyum yasaları ile; Kooperatifler Kanunu, Devlet Memurları Kanunu, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarıyla ilgili Kanunlar, Sendikalar Kanunu, Dernekler Kanunu, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyeti Seçimi Hakkında Kanun ve Yüksek Öğretim Kanununun-

da bu amaçla değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerde özellikle siyasi faaliyet yasağının kaldırılması son derece önemlidir.

- Yasama dokunulmazlığını düzenleyen Anayasanın 83 üncü maddesinde değişiklik yapılmasına yöncük kanun teklifi Meclisin gündeminde dir. Bu teklifle: yasama sorumsuzluğu mutlak hale gelirken dokunulmazlığın sınırları daraltılmaktadır. Bu şekilde milletvekillerimizin yasama işlevini her türlü baskıdan uzak, bağımsızlık içerisinde yerine getirmeleri amaçlanırken; dokunulmazlık zırhına sokulan suçlar oldukça daraltılmaktadır. Bu uygulama dünya ülkelerindeki uygulamaya paralel bir uygulamadır.

- Temiz bir toplum ve temiz siyaset ilkelerinden hareketle tarafınca verilen Siyasi Ahlak Kanun Teklifi ile TBMM bünyesinde kuruluğu, çalışma usulleri ve uygulayacağı yaptırımlar özel olarak tespit edilen Siyasi Ahlak Komisyonu kurulması öngörülmektedir. Siyasi Ahlak Kanun Teklifi ile Siyasi Ahlak ilkeleri belirlenmektedir. Milletvekillerinin ve dışardan atanan bakanların, mal bildiriminde bulunmaları, ikinci bir işle uğraşma yasağının sınırları, hediye alma yasağı gibi konular bu teklifle yeniden düzenlenmekte ve sistemin sağlıklı işleme si için gerekli tedbirler, Siyasi Ahlak Komisyonunun oluşturulması ve çalışması yönünden getirilmektedir. Ancak bu teklifle getirilen müeyyideler yasama dokunulmazlığını düzenleyen Anayasanın 83 üncü maddesinde değişiklik yapılmasını öngören kanun teklifini kanunlaşması ile bir anlam kazanacak hatta daha ileri müeyyideler uygulanma imkânına kavuşulacaktır. Zira bu teklifler birbirini tamamlayan tekliflerdir. Her iki kanun teklifinin Yasama Yılıının başında tüm partilerimizin vereceği destekle kanunlaşacağını unuyorum. Böyle bir gelişme demokratikleşme yolunda TBMM'nin atacağı son derece önemli ve tarihi bir adım olacaktır.

- Siyasi Partiler Kanunu ve seçim sistemini daha demokratik hale getirilmesi Türkiye'nin demokrasi sorununda odak noktasıdır. Demokratikleşmenin öncelikle partilerimizin içinde başlaması gerektiğine inanıyorum. Parti içi demokrasinin gerçekleştirilmesine

yönelik her türlü düzenleme Siyasî Partiler Kanununda yer almalıdır. Seçim sistemi her görüşün Parlemantoda temsilini sağlayacak hale getirilmelidir. Bu çerçevede yurtdışında çalışan vatandaşlarımızın oy haklarını korumaya yönelik tedbirler bir an önce alınmalıdır. Bu amaca yönelik olarak seçim kütüklerinin güncelleştirilmesi gündemdedir. Parlemantomuz Genel Nüfus Tespiti Yapılması ve Seçmen Kütüklerinin Güncelleştirilmesi hakkındaki kanunu 30.7.1997 tarihinde kabul etmiştir. Bu şekilde; yapılacak genel seçimlerde illerin çıkaracakları milletvekili sayıları ile yerel meclisler daha sağlıklı bir şekilde belirlenebilecektir. Siyasî Partiler Kanununun ve seçim sisteminin daha demokratik hale getirilmesi amacıyla partilerarası uyum komisyonunun çalışmaları da devam etmektedir.

- Anayasada Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk devleti olduğu belirtilmektedir. Bu çerçevede yargı bağımsızlığı son derece önemlidir. Yargının tam bağımsızlığının sağlanması için Anayasa ve ilgili kanunlarda (Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu, Hukuk Usulü Muhakeme Kanunu, İdarî Yargılama Usul Kanunu vb.) gerekli düzenlemelerin yapılmasına yönelik çalışmalar, Meclis gündeminindedir. Yargının bağımsızlığının demokrasinin yegane teminatı olduğu unutulmamalıdır.

-Demokratikleşmede insan hakları boyutu da son derece önemlidir. TBMM çatısı altında kurulan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu etkili çalışmalar yapmaktadır. Son bir yılda İnsan Hakları konusunda Türkiye’de önemli gelişmeler olmuştur. Bunlardan parlemantomuzca gerçekleştirilenler ana başlıkları ile şöyle sıralanabilir

-Gözetli süresinin azaltılmasıyla ilgili yasa TBMM tarafından 6 Mart 1997’de kabul edilmiş ve 12 Mart 1997’de yürürlüğe girmiştir. Yasanın içeriği şu şekildedir :

-Avrupa’daki uygulamalara paralel olarak gözetli süresinde önemli indirimler yapılmıştır. Adi suçlar için maksimum gözetli süresi 8 günden 7 güne indirilmiştir. Buna bağlı olarak DGM kapsa-

mındaki suçlar için gözaltı süresi maksimum 15 günden 7 güne, OHAL Bölgesinde ise 30 günden 10 güne indirilmiştir. En önemlisi de tüm davalarda 4 günü aşan gözaltı süreleri için mahkeme kararı gerekmektedir. Yani uygulamada polis nezaretinin süresi maksimum 4 güne inmektedir.

-Ayrıca şu anda DGM'nin yetkisi altına giren tutuklular için avukatlarını görebilme imkanı vardır.

-DGM'nin yetki alanı sadece devletin yetkisi ve bütünlüğüne karşı suçlarla tahsir ve tehdit edilmiştir. Yeni yasayla, Ceza Kanununun 384 ve 385. maddeleri DGM'nin kapsamından çıkarılmıştır.

-Parlamentomuz, DGM'lerin yetki alanını daraltan bir kanun çıkarmıştır. Bu Kanun ayrıca yargıdaki davaların daha ahenkli bir dağılımını ve bu mahkemelerde mahkeme sürecinin daha makul olmasını öngörmektedir. Bu yasa 13 Kasım 1996'da parlamento tarafından kabul edilmiştir.

-Aynı tarihte para aklamayı önlemek için Malî Suçları Araştırma Kurulu ile ilgili diğer bir kanun TBMM tarafından yasalaştırılmıştır.

- 14 Ağustos 1997'de TBMM belli bir dönem için bölücülük ve terörizmi öven yazılar yayınlamaktan ceza alan veya bu nedenle yargılanmakta olan yazı işleri müdürlerinin cezalarını erteleyen ve 3 yıllık bir tecil sonunda bu cezayı affeden bir kanun kabul etmiştir.

- 6 Ağustos 1997'de TBMM Hapishane ve Gözetim Evlerinin Kurulması ve Yönetilmesi hususunda hapishanelerin ve gözetim evlerindeki eğitim ve üretim faaliyetlerini yeniden organize eden bir yasa kabul etmiştir. 9.8.1997'de yürürlüğe giren yeni kanun aynı zamanda hapishanelerdeki koşulların düzeltilmesi ve tesislerin geliştirilmesi için yeni mali kaynaklar getirmektedir.

